

Rotterdam aangaat, daaromtrent mogen — vergeleken met wat van de tot nogtoe besproken steden gold — nu niet zulke bijster hooge cijfers zijn te noemen, omdat de Maasstad ook toen reeds voornamelijk handels- en scheepvaartcentrum was, en de Zuid-Nederlanders meer op industrieel dan op commerciëel gebied uitmunten, betrouwbaar zijn de gegevens, die Mr. Bijlsma uit het archief te voorschijn heeft gebracht toch zeker wel ¹⁾. Trouwens, als hij tot de conclusie komt dat bij den aanvang der 17e eeuw de zuid-nederlandsche inslag in het weefsel der rotterdamsche bevolking — die in dezen tijd misschien tien duizend zielen groot is geweest ²⁾ — ongeveer een vijfde van het geheel moet hebben bedragen, is dat toch eigenlijk waarlijk zoo gering nog niet.

Als gezegd, dan raakt het echter met het vinden van nauwkeurige gegevens uit. Behalve dat wij van Kampen nog weten, dat daar in 1594 verlot tot vestiging en tot uitoefening van hun textiel-bedrijf werd verleend aan een tiental „meysters van de ververie” met hun werkvolk ³⁾, tasten wij verder volkomen in den blinde. Intusschen, het bezwaar daarvan is gelukkig maar gering. Want ernstig bedreigd wordt de zuiverheid van ons resultaat toch feitelijk alleen maar door ons gebrek aan kennis omtrent Delft; maar vooral doordat Amsterdam ons in den steek laat, en ons — hoewel het uitgewekenen-element er in verhouding tot de bevolking van ongeveer dertig duizend zielen

¹⁾ Wat ik in deze studie over Rotterdam mee kan deelen is zoo goed als geheel ontleend aan R. BIJLSMA, *Bevolking en bedrijf in een oud-hollandsche stad (Onze Eeuw, Jrg XVI, D. III, bldz. 56 vv.)*; DEZELFDE, *De opkomst van Rotterdams koopvaardij (Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde, 5e R., D. I, bldz. 65 vv.)*; DEZELFDE, *De Zuid-Nederlandsche immigranten en de textiel-industrie in oud-Rotterdam (Vragen van den Dag, Jrg XXXI, (1916), bldz. 858 vv.)*; DEZELFDE, *De Zuid-Nederlandsche immigranten en de manufactuurverwerij in oud-Rotterdam (ROTTERDAMSCH JAARBOEKJE, Jrg 1915, bldz. 42, 43)*. Hoe bij den, uit het rotterdamsch archief blijkenden toestand, die ons deze artikelen duidelijk te zien geven, HUGO DE GROOT, in zijn *Verantwoordingh vande wettelijke Regieringh van Holland en Westvrieslant* (Parijs 1622) bldz. 89 kon schrijven: „De experientie heeft geleert, dat in plaatsen, daar weynich vreemdelingen waren (gehelijck tot Rotterdam)” enz. enz., is mij niet goed duidelijk.

²⁾ Mr. Bijlsma noemt voor 't midden der 16e eeuw $\pm$ 7000 inwoners. Nadat daar de vluchtelingen bij zijn gekomen komen wij dus wel op een tien mille ongeveer.

³⁾ E. D. J. DE JONGH, *a. w.*, bldz. 260.